

TOBAKSFAKTA

OBEROENDE TANKESMEDIA

FAKTABLAD
NOVEMBER 2016

Myter och fakta om bildvarningar

Barnen är den grupp som främst måste skyddas mot passiv rökning.

Förutom att ge kunskaper väcker varningarna även känslor.

Den kunskap varningarna förmedlar får många att sluta röka.

BILDVARNINGAR på cigarettpaket och övriga tobaksförpackningar ökar medvetenheten om tobakens hälsorisker. Erfarenhet och forskning visar att de bidrar till att minska tobakskonsumtionen. Ju större varningar, desto mer påverkar de, och allra effektivast är varningar med bilder. De ger både viktiga kunskaper om riskerna och väcker känslor.

Bildvarningar är en av de åtgärder för minskad efterfrågan på tobak som finns med i WHO:s ramkonvention för tobakskontroll. Medlemsländerna har enats om att med stöd av artikel 11 i konventionen uppmana regeringarna i de 180 medlemsländerna att införa stora varningar som även inkluderar bilder. I november 2016 hade drygt 100 länder infört, eller beslutat införa, varningsbilder.

Antalet ökade i och med att bildvarningar från maj 2016 är obligatoriska i EU:s medlemsländer. Från maj 2017 får endast paket med varningsbilder säljas. Varningarna med

kombinerade texter och bilder ska täcka 65 procent av cigarettpaketens båda storssidor och placeras upptill på paketet. Bildvarningarna är ett resultat av EU:s tobaksproduktdirektiv som trädde i kraft 2014. Den svenska riksdagen klubbade lagförslaget som anpassar den svenska tobakslagen till EU-direktivet i april 2016.

År 2003 beslutade EU att medlemsländerna frivilligt skulle få införa varningsbilder. Ett arkiv med 42 godkända bilder lanserades 2004. Textvarningar var redan tidigare obligatoriska. Elva länder följde rekommendationen och införde bildvarningar. Belgien var först i november 2006. I Europa utanför EU har Norge, Island, Schweiz, Turkiet, Ryssland och Ukraina beslutat om bildvarningar. Opinionsmätningar visar att tre fjärdedelar av EU:s befolkning är för bildvarningar. Över hälften av rökarna är positivt inställda. Kanada var 2001 först med bildvarningar. Sedan kom Brasilien, Singapore, Thailand, Venezuela och Australien. De största varningarna finns i Nepal, Thailand,

Australien, Uruguay, Brunei och Kanada. Bilderna i Nepal täcker 90 procent av båda storsidorna. I Thailand täcks 85 procent av dem.

I Australien täcker varningarna 75 procent av framsidan och 90 procent av baksidan på paketen. Uruguay har varningsbilder på 80 procent på båda sidorna.

Som grund för lagar och förslag om bildvarningar ligger noggranna utvärderingar och forskningsprojekt. Ett exempel är en studie som omfattade USA, Kanada, Australien och Storbritannien. Den jämförde bl a hur varningarna på cigarettpaket uppfattades av rökare.

I Kanada, med sina tidiga bildvarningar, ansåg 91 procent av de tillfrågade att bilderna ger värdefull information om tobakens hälsorisker.

I USA, som hittills endast haft ganska små textvarningar – och sedan ett beslut att införa bildvarningar upphävts av en domstol – var andelen som tyckte att varningarna hade någon betydelse endast 47 procent. Samma studie visade också att kunskaperna om hälsoriskerna är bäst där man med varningsbilder specificerar enskilda sjukdomar som har samband med rökning. Motivationen att sluta röka förstärks och återfall förhindras och ngdomar köper färre cigaretter.

Genomgående vid utformningen av varningsbilder har varit att män fått illustrera de allvarligaste hälsoriskerna medan det för kvinnornas del handlat mer om tobakens kosmetiska effekter, förutom när det gäller barn och graviditet. Det konstaterade skriften Empower Women – Combating Tobacco Industry Marketing in the European Region (2010) från WHO Europe. Tobakskonventionen föreskriver att tobakspreventiva insatser, även varningsbilder, ska anpassas till olika målgrupper, bl a både män och kvinnor. Något som fått EU att bättre genusanpassa den nya omgången varningsbilder.

Myter och fakta

Här följer tobaksindustrins vanligaste myter om bildvarningar med motargument baserade på fakta.

Myt 1

Rökarna känner ändå väl till riskerna med rökning.

Fakta

Flera studier visar att en stor andel av rökarna inte alls känner till omfattningen av tobakens skadliga hälsoeffekter. De underskattar därför allvaret i riskerna. De kunskaper som varningsbilder förmedlar gör det lättare att motivera rökare att sluta. Svar från rökare i frågeundersökningar visar att de i länder med bildvarningar, anser att de får den bästa informationen om rökningens risker just från bilderna på cigarettpaketet.

Myt 2

Det finns inga bevis för att bildvarningarna fungerar.

Fakta

Det finns nu många forskningsresultat som visar att bildvarningar är effektivare än enbart textvarningar. Stora, tydliga varningsbilder bidrar till att rökare beslutar sig för att sluta röka. För att fungera på det sättet bör bilderna täcka minst 50 procent av paketens yta både på fram- och baksidan. Bilderna måste även vara färgrika och ge tydliga budskap om de skador och problem som tobaksbruket kan medföra.

Myt 3

Stora varningsbilder bryter mot tillverkarnas rätt till varumärken och formgivning.

Fakta

Det är nu ett stort antal länder som avvisat tobaksindustrins protester och hot om legala åtgärder och med hjälp av nya eller skärpta tobakslagar infört varningsbilder. I de flesta fall har det kunnat ske utan att något tobaksbolag försökt att med rättsliga medel stoppa besluten. I de fall där det förekommit har domstolarnas beslut nästan alltid gått emot tobaksindustrin, senast i Kenya, där högsta domstolen 2016 slog fast att varningsbilder är lagenliga.

British American Tobacco och Japan Tobacco International förlorade i EU-domstolen där de överklagat EU:s tidigare beslut att införa rekommendationer om varningsbilder. Samma bolag protesterade mot att Turkiet införde varningsbilder på 65 procent av paketens båda sidor. Högsta domstolen i Kanada gav den federala regeringen rätt när den stämde av tobaksindustrin för att ha brutit mot yttrandefriheten genom att införa varningsbilder. Ett aktuellt fall är Philip Morris Internationals försök att i Världsbankens domstol stoppa Uruguays bildvarningar på 80 procent. Uruguay vann. den striden.

Myt 4 Det blir för kostsamt att trycka färgbilder och byta ut dem efter ett rullande schema.

Fakta

Den teknik som behövs är redan i allmänt bruk. Det är inte svårare eller dyrare att byta varningsbilder.

Myt 5

Bildvarningar marginaliserar och demoniserar rökare.

Fakta

Studier och opinionsmätningar visar att majoriteter av såväl icke-rökare som rökare stöder stora bildvarningar. Många inser att bilderna förmedlar värdefull information om hälsoriskerna. När bildvarningar införts i ett land ökar stödet för dem efter hand mer och mer. Ett exempel är Kanada som 2001 var först i världen med bildvarningar. Där vill folk ha ännu mer information via bilderna på cigarettpaketet.

Källor

EU-direktivet med de nya varningsbilderna

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0109>

Varningsbilder från hela världen

http://www.tobaccofreecenter.org/files/pdfs/en/WL_examples_en.pdf

www.tobaccofreekids.org

